

שמא יתקן כלי שיר

1. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף קד עמוד א

עולא איקלע לבי רב מנשה, אתא ההוא גברא טרף אבבא. אמר: מאן האי? ליתחל גופיה דקא מחיל ליה לשבתא. אמר ליה רבה: לא אסרו אלא קול של שיר.

2. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לו עמוד ב

ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין - גזרה שמא יתקן כלי שיר.

3. רי"ף מסכת עירובין דף לה עמוד ב

... וחזינן למקצת רבואתא דסבירא להו כעולא וסמכי אגמרא דבני מערבא דגרסינן התם במסכת יום טוב אמר רבי אלעזר כל משמיע קול אסורין בשבת ר' אלעא איעצר בסידרא סליק לביתא ואשכחון דמכין דמך על תרעא בגין דלא מקש בשבתא ואמרינן נמי רבי ירמיה שרי מקש על תרעא בשבתא א"ל אביי מאן שרי לך ואנן לא סבירא לך הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא דעל גמרא דילן סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמ' דבני מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לאו דסמכא הוא לא קא שרו ליה אינהו:

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלח

סעיף א

השמעת קול (א) א בכלי [א] שיר, אסור, * (ב) אבל להקיש * על הדלת וכיוצא בזה, כשאינו דרך שיר, מותר. הגה: וכן אם לא עביד מעשה, שרי. ולכן (ג) אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפיהם ב כמו צפור, מותר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי). ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אף על פי שאינו מכוין לשיר, <א> מ"מ * הואיל והכלי (ד) מיוחד לכך, * (ה) אסור. (ו) ולכן ג אסור לשמש להכות על הדלת לקרוא לבית הכנסת (ז) ע"י הכלי המיוחד לכך, אלא מכה בידו על הדלת (אגור וב"י בשם פסקי תוספות דעירובין).

5. ביאור הלכה סימן שלח סעיף א ד"ה * הואיל והכלי

* הואיל והכלי מיוחד לכך - עיין במ"ב מה שכ' בשם הא"ר ופמ"ג ובזה גם המ"א מודה שאסור הואיל שכונתו להשמיע קול והנה ראיתי בספר כלכלת שבת שכתב דבמקום הדחק כשאינו יכול לכונוס לבית או לחצר בלא זה יש להקל מטעם דנוכל לסמוך על שיטת הרי"ף דכשאינו דרך שיר מותר ולא ידענא מאי קאמר דהא לפי מאי דמסיק הב"י והעתיקו הרמ"א דבכלי המיוחד לכך שאני גם לשיטת הרי"ף דפסק כרבא אסור [ואולי י"ל דס"ל מדסתם המחבר בסתמא דלהקיש על הדלת מותר ולא התנה דדוקא בכלי שאינו מיוחד מסתמא ס"ל דלדעת הרי"ף דפסק כרבא בכל גווני שרי והרמ"א דהביא דעת האגור פליג ע"ז ומה דלא כתב בשם י"א מצינו עוד בכ"מ כעין זה אבל הוא דוחק] ומה דהביא עוד מסתם המשנה דבני מלכים יוצאין בזגין ג"כ קשה מאד לסמוך ע"ז דהרמ"א בסימן ש"א סכ"ג סתם שם לאיסורא וכתב שם הגר"א דהמשנה מיירי בפקוק הזג שלא ישמע קול העינבל ואפילו לפי דעת המ"א שם בסקל"ה דמתיר אפילו באינו פקוק הא טעמיה התם משום דלא בעי לקלא משא"כ בעניננו שמתכוין להשמיע הקול כדי שיפתחו לו גם להמ"א אסור וכמו שכתב הפמ"ג במ"ז בסימן זה ואמנם י"ל דזה הלא הוא רק לפי מה שפסק הרמ"א דבכלי המיוחד להשמיע קול אסור אפילו אינו קול של שיר וע"כ אפשר דבשעת הדחק נוכל לסמוך על מה שהבאנו לעיל בשם פירוש המשנה להרמב"ם דמשמע דס"ל דגם זה מותר הואיל ואינו קול של שיר וגם בהגה"מ שם דמשמע דמיקל בזה עם עינבל הואיל דלא בעי לקלא הוא צריך לזה רק לפיר"ה משא"כ לפסק הרי"ף יהיה מותר בזה בכל גווני הואיל ואינו קול של שיר ועוד יש לומר באופן אחר דהא דפסק רמ"א דבכלי המיוחד להשמיע קול אסור לאו משום דהוא שבות גמור אלא משום

דמיחזי כעובדא דחול וכן משמע קצת בפמ"ג סק"ג וכן בספר תוספות שבת שמתיר להקיש על הדלת בכלי המיוחד רק לשבת [עיי'ן בסימן שכ"ז ס"ד במ"א ובטור שם] וא"כ לפי מאי דמבואר בסימן של"ג ס"א בהג"ה דשבות מותר לצורך מצוה והיינו דבר שהוא רק משום עובדא דחול וכמו שכתב הפמ"ג שם [דבשבות גמור בודאי אסור לעשות בעצמו] וא"כ בענייננו כשאנו יכול לכנוס לביתו בלילה לישן אין לך צורך שבת יותר מזה [ואין לסתור דבר זה ממה דאיתא בירושלמי והובא ברא"ש וב"י דרבין היה ישן על השער מפני שלא רצה להקיש על הדלת דהתם הלא סבר דאולודי קלא ג"כ אסור ולא דוקא כלי שיר ממש וא"כ הוי שבות גמור ולא שרינן משום צורך שבת משא"כ לדידן דפסקינן כרבא דלא אסרו אלא קול של שיר אבל אולודי קלא לא אסרו כלל נוכל לומר בפשיטות דמה שאסרו בכלי המיוחד להשמיע קול הוא רק משום עובדא דחול וא"כ לצורך מצוה שרי' אך כ"ז כתבנו למצוא אופן במקום הדחק אבל לכתחלה צריך לזרוז את עצמו שלא יבוא לזה וגם בדיעבד אם יכול למשוך את החוט ע"י איזה שינוי טוב יותר שיעשה כן וכמבואר בשל"ט ס"ג דלספק כלאחר יד מותר ואף דלענין קשקוש בזוג משמע שם דאין להקל בזה וכמבואר שם בבה"ל עכ"ז במקום הדחק אין להחמיר. היוצא מכל זה דלמתוח החוט של עינבל בשבת מבואר בכמה אחרונים בהדיא [היינו בא"ר ופמ"ג וגם מהגר"א מוכח כן] לאיסור אך כשאנו יכול לכנוס לחצרו לישן בלא זה נוכל לסמוך להקל משום כבוד שבת אך למתוח חוט העינבל שעשוי בביתו כדי להשמיע למשרתת אין להקל בזה כלל דאפשר לו בלא"ה ויש בזה זילותא דשבת:

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יח עמוד א

. . . אבל אין נותנין חטין לתוך הריחים של מים אלא בכדי שיטחנו מבעוד יום. מאי טעמא? - אמר רבה: מפני שמשמעת קול. אמר ליה רב יוסף: ולימא מר משום שביתת כלים! דתניא: ובכל אשר אמרת אליכם תשמרו - לרבות שביתת כלים. אלא אמר רב יוסף: משום שביתת כלים. . .

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנב

סעיף ה

ומותר (לה) לפתוח מים לגנה והם נמשכים והולכים בכל השבת; (לו) ולהניח (לז) קילור (סם) של רפואה שנותנין על העין) עבה על העין אף על פי (לח) שאסור להניחו בשבת; (לט) ולתת מוגמר תחת הכלים והם מתגמרים מאליהם כל השבת (מ) ואפילו מוגמר מונח בכלי, טז דאין אדם מצווה על שביתת כלים; ולתת שעורים בגיגית (מא) לשרותן; (מב) יז וטוענין בקורת בית הבד יח והגת מבעוד יום על זיתים וענבים, (מג) <ו> והשמן והיין היוצא מהם * מותר (וע"ל סימן ש"כ סעיף ב'); (מד) וכן * יט בוסר (מה) ומלילות שריסקן מבעוד יום מותרים המשקים היוצאים מהם; ומותר (מו) לתת חטים לתוך רחיים (מז) של מים, סמוך לחשיכה. הגה: <ז> ולא חיישינן * להשמעת קול, שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת. ויש אוסרים ברחיים (מח) ובכל מקום שיש לחוש כ להשמעת קול (טור) ותוספות והרא"ש פ"ק דשבת, וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת והגה"מ פ"ו ותשובת מהרי"ו סימן ק"ל ואגור) * והכי נהוג לכתחלה, מיהו (מט) כא במקום פסידא כב יש להקל כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד. ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגע"ר מערב שבת, אף על פי שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, (נ) כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור), ועיי'ן לקמן סימן של"ח).

8. תוספות מסכת ביצה דף ל עמוד א

תנן אין מטפחין ואין מרקדין - פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאים לעשות כלי שיר שייך למגזר אבל לדידן אין אנו בקיאים לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר.

9. ט"ז יורה דעה סימן רפב

(ב) קול הנושא ס"ת. - בב"י מביא בשם הר"ר מנוח וע"כ נהגו לעשות פעמונים אבל לא נראה לע"ד כן דא"כ בשבת אין להוציא אותה ס"ת דמשמיע קול כדאיתא באו"ח סי' ש"ה סעיף י"א גבי זוג שבצואר בהמה ופוקק זוז שבצוארה והיינו משום איסור השמעת קול בשבת ואף על גב דשם בסי' של"ט כתב רמ"א וי"א דבזמן הזה הכל שרי דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר כו' מ"מ כיון שלדעה הראשונה יש איסור אמאי נעביד לכתחלה איסור בפרט בס"ת ותו נראה דאין מקיל שם אלא באותן דברים שאין דומים ממש לכלי שיר כההיא דמספקין ומטפחין ביד אבל בהך זוג דדומה טפי לכלי שיר יש איסור לדברי הכל לכן נ"ל שאין לעשות אותן פעמונים ומשום הכי לא הביאו רמ"א וכבר ראינו שהיה כן באיזה בית הכנסת ומיחו בהם וסלקום:

10. מגן אברהם סימן שלח

א (פמ"ג) (מחה"ש) בכלי שיר - הני פעמוני שבפרוכ' דלית בהו איסור' שאין כוונתו שישמעו בנעימ' ובנחת ועוד כיון דלחול' שרי כ"ש לדבר מצוה, ועוד דהאידנ' יש להקל כמ"ש סי' של"ט ס"ג בהג"ה וכ"מ שהש"כ הקיל משום דלצורך מצוה הוא שישמעו העם ויקומו דהא לרקד ג"כ מותר לצורך מצוה כמ"ש סי' של"ט ואף שבט"ז ב"ד סי' רנ"ד אוסר כבר נהגו להקל וכמ"ש ועוד דאותו שפותח הפרוכת לא קמכוין לקלא כלל כמ"ש סי' ש"א סכ"ג ע"ש:

11. מרדכי מסכת ביצה פרק משילין רמז תרצו

. וכתב רבינו אבי העזרי דטיפוח וריקוד לא אסרו אלא לישראל אבל עכו"ם המנגן בכלי שיר בבית הנשואין אפי' אם ישראל יאמר לו לעשותו בשבת שרי כי אין שמחה לחתן ולכלה בלא שיר ואיסור מדרבנן שרי במקום מצוה כדמוכח פרק הדר גבי ההוא ינוקא דאישתפוך חמימ' וכ"ש כאן שאינו אסור אלא משום גזירה אפי' לישראל שלא נחוש אם עכו"ם מטיב מנגן בכלי שיר אפי' אם ישראל מצוהו לשורר בכלי שיר וגם האלפסי פסק בפ"ב דעירובין כדפרישית:

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלח

סעיף ב

יש מתירים (ח) לומר לעכו"ם לנגן בכלי שיר בחופות. הגה: ואפי' (ט) לומר לעכו"ם ד לתקן הכלי שיר, שרי משום כבוד חתן וכלה, (י) אבל בלא"ה, אסור (מרדכי פרק משילין). ומיהו בזמן הזה (יא) נהגו להקל, מטעם שיתבאר בסי' שאחר זה (יב) ה לענין טפוח ורקוד.

13. משנה ברורה סימן שלח

(ט) לומר לא"י לתקן - ס"ל דשמחת חתן וכלה [ט] עדיף יותר משאר סתם דבר מצוה וע"כ מותר האמירה אפילו בתיקון הכלי שיר שהוא מלאכה דאורייתא [ובבאור הגר"א כתב דדעה זו סברה כדעת המתירין לעיל ברע"ו ס"ב בכל מלאכה דאורייתא ע"י א"י לצורך מצוה וא"כ לדידן דסוברין להלכה כדעת רוב הפוסקים שאוסרין גם בזה אסור]:
(יא) נהגו להקל - ר"ל האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה ובלבוש משמע דאסור כ"א בשמחת חתן וכלה ועא"ר שם: